

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ІСПИТУ (замість ЄФВВ)
З ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

РІВНЕ - 2026

ПРОГРАМА ПРЕДМЕТНОГО ТЕСТУ

ПРОГРАМА ІСПИТУ	
1	РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
1.1	Педагогіка та психологія у структурі сучасних наук
1.1.1	Педагогіка в системі наук про людину. Об'єкт, предмет, функції та завдання педагогіки.
1.1.2	Об'єкт, предмет психології. Психіка як об'єкт психології. Психічні явища як предмет психології.
1.1.3	Основні категорії педагогіки: освіта, навчання, виховання, розвиток, самоосвіта, самовиховання, саморозвиток.
1.1.4	Основні категорії психології: психіка, свідомість, особистість, діяльність, спілкування.
1.1.5	Структура та основні галузі педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
1.1.6	Структура та основні галузі психології. Фундаментальна та прикладна психологія.
1.2	Загальні закономірності розвитку і соціалізації особистості
1.2.1	Процес розвитку особистості. Біологічні (вродженість, спадковість) та соціальні (соціалізація, середовище, діяльність та виховання) чинники та закони психічного розвитку особистості.
1.2.2	Співвідношення понять «людина», «особа», «індивід», «особистість» «індивідуальність».
1.2.3	Характеристика особистості учня як суб'єкта освітнього процесу.
1.2.4	Вікова періодизація психічного розвитку особистості. Вікові та індивідуально-типологічні особливості розвитку особистості та їхнє врахування в освітньому процесі.
1.2.5	Мотиви та мотивація особистості. Потреби, інтереси, переконання, ідеали. Спрямованість особистості. Мотивація навчальної діяльності.
1.2.6	Гра, навчання, праця як види діяльності. Діяльність учня в освітньому процесі та її види. Сутність та характеристика навчальної діяльності школяра.
1.2.7	Закономірності та принципи навчання, виховання як основних механізмів соціалізації та розвитку особистості учня.
1.2.8	Соціалізація особистості: сутність, етапи (первинна, вторинна), механізми (адаптація, інтеграція). Суб'єкти (сім'я, формальні та неформальні групи однолітків) і агенти (освіта, традиційні ЗМІ та нові медіа: інтернет, соціальні мережі) соціалізації. Поняття ресоціалізації.
1.2.9	Цінності та ціннісні орієнтації особистості. Життєві перспективи. Цілі життя. Самоактуалізація та самореалізація особистості: сутність та риси.

2	РОЗДІЛ 2. ІСТОРІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
2.1	Педагогічна та психологічна думка XVII – початок XX ст.
2.1.1	Педагогічна теорія Я.-А. Коменського.
2.1.2	Проблеми розвитку особистості в педагогічній спадщині Г. Сковороди.
2.1.3	Кордоцентризм у психолого-педагогічних поглядах П. Юркевича.
2.1.4	«Вільне виховання» в педагогічній системі М. Монтесорі.
2.1.5	М. Грушевський про українську мову й українську школу.
2.1.6	Антропоцентризм як провідна ідея творчості К. Ушинського.
2.1.7	О. Лазурський: вчення про нахили та обдарованість особистості.
2.1.8	Психологія як наука про безпосередній досвід: В. Вундт
2.1.9	Г. Еббінгауз: закони пам'яті. Крива забування Г. Еббінгауза.
2.1.10	Полікультурність – головний принцип педагогічної позиції М. Драгоманова.
2.2	Педагогічна та психологічна думка XX – початку XXI ст.
2.2.1	Психоаналітична теорія З. Фрейда. Структура особистості: Воно (Id), Я (Ego) і Над-Я (Super Ego). Етапи психосексуального розвитку особистості. Механізми психологічного захисту особистості.
2.2.2	Індивідуальна психологія А. Адлера. Комплекс меншовартості.
2.2.3	Аналітична психологія К.-Г Юнга. Структура особистості. Архетипи колективного несвідомого.
2.2.4	Неофройдизм (Е. Фромм, Е. Еріксон). Класичний біхевіоризм (Дж. Уотсон, І. Павлов, Б. Скіннер) та необіхевіоризм (А. Бандура). Гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, І. Ялом). Генетична психологія Ж. Піаже.
2.2.5.	Ідеї педагогічної психології у працях С. Балея.
2.2.6	Г. Костюк про навчально-виховний процес та психічний розвиток учнів.
2.2.7	Гуманістична педагогіка В. Сухомлинського.
2.2.8	С. Френе: школа успіху й радості.
2.2.9	Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер).
2.2.10	Теорія вчинку В. Роменця.
2.2.11	Виховний ідеал Г. Ващенка.
2.2.12	Система української освіти: принципи, види, рівні освіти, типи закладів освіти (згідно із Законом України «Про освіту» (чинна редакція)).
3	РОЗДІЛ 3. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПЕДАГОГІЦІ ТА ПСИХОЛОГІЇ
3.1	Планування та забезпечення якості дослідження
3.1.1	Наукові дослідження: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет.
3.1.2	Програма дослідження: структура документа, основні пункти, етапи дослідження. Гіпотези дослідження: теоретичні, емпіричні, статистичні.
3.1.3	Вибірковий метод: генеральна сукупність, вибірка, основні вимоги до формування вибірки, методи формування
3.1.4	Якість інформації: репрезентативність, валідність, надійність.
3.2	Методи збирання інформації
3.2.1	Спостереження: види, переваги і недоліки, роль спостерігача.
3.2.2	Експеримент: види (констатувальний, формувальний, природний, лабораторний) та основні етапи проведення.
3.2.3	Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести дослідження

	особистості, тести пізнавального розвитку, тести досягнень, педагогічне тестування.
3.2.4	Методи опитування. Анкетування (поштові, пресові, онлайніві, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до різних питань. Формулювання питань і відповідей в анкеті). Інтерв'ювання.
3.2.5	Експертні опитування (метод експертної оцінки): пошук, відбір та підготовка експертів. Види і процедури експертного опитування.
3.2.6	Соціометрія: особливості застосування та інструментарію (анкета, шкали).
3.2.7	Аналіз продуктів діяльності. Аналіз документів. Контент-аналіз.
3.3	Методи аналізу емпіричних даних
3.3.1	Вимірювання: визначення, види, рівні.
3.3.2	Описова статистика. Якісний та кількісний аналіз даних.
3.3.3	Аналіз кореляційного зв'язку між двома змінними. Коефіцієнти кореляції.
4	РОЗДІЛ 4. ПРИКЛАДНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОСВІТИ, НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ
4.1	Освіта і навчання особистості
4.1.1	Дидактика як теорія освіти і навчання. Парадигми освіти і навчання (гуманістична, особистісно-орієнтована, компетентнісна, рефлексивна).
4.1.2	Процес навчання: сутність і зміст, двосторонній характер, функції (освітня, виховна, розвивальна), структурні елементи навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, його результати). Навчання, учіння, навчіння.
4.1.3	Закономірності та суперечності процесу навчання. Поняття принципи навчання та їх характеристика.
4.1.4	Зміст освіти в сучасній школі: сутність та основні поняття. Знання, уміння, навички, компетентності.
4.1.5	Структура навчально-пізнавальної діяльності учнів (сприймання – осмислення – розуміння – узагальнення – закріплення). Пізнавальний інтерес, умови його розвитку в навчанні. Етапи та рівні засвоєння знань.
4.1.6	Методи навчання. Їхня характеристика та класифікації за: джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); характером пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, пошукові); логікою пізнання (індуктивні, дедуктивні, традуктивні). Загальні вимоги до вибору методів навчання.
4.1.7	Засоби навчання: класифікація та характеристика. Технічні засоби навчання (візуальні, аудіальні, аудіовізуальні, мультимедійні, інформаційно-комунікаційні).
4.1.8	Види навчання (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове).
4.1.9	Форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів: фронтальна, групова, кооперативна, колективна, парна, індивідуальна.

4.1.10	Урок як основна форма організації навчання. Типи і структура уроків за дидактичною метою. Підготовка вчителя до уроку.
4.1.11	Активні (соціально-психологічні) форми організації навчального процесу, їхні різновиди: тренінг, диспут, ділова гра, круглий стіл, олімпіада, конкурс, виставка учнівської творчості.
4.1.12	Позаурочні форми навчання: факультативні заняття, просемінари, практикуми, секції, навчальні екскурсії, предметні гуртки, додаткові групові, індивідуальні заняття, домашня навчальна робота учня.
4.1.13	Поняття про контроль навчання, його функції. Види, форми й методи контролю. Рівні
	навчальних досягнень учнів та їхня характеристика. Критерії і норми оцінювання успішності учнів. Поточне, тематичне та підсумкове оцінювання.
4.1.14	Поняття й види педагогічних технологій (розвивальні, проєктні, проблемні, ігрові, інтерактивні).
4.1.15	Педагогіка партнерства: педагогічно доцільна (суб'єкт-суб'єктна) взаємодія, концептуальні основи та принципи. Рівні та форми організації партнерської взаємодії.
4.2	Виховання особистості
4.2.1	Сутність, зміст і структура процесу виховання, його мета й завдання. Поняття виховного впливу та взаємовпливу.
4.2.2	Закономірності та принципи процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання.
4.2.3	Зміст процесу виховання. Системний підхід у структуруванні змісту національного виховання. Основні напрями національного виховання (моральне, громадянсько-патріотичне, розумове, естетичне, фізичне, трудове, екологічне, статево-гендерне, правове, економічне).
4.2.4	Самовиховання: сутність, методи й прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів. Концепції виховання й самовиховання.
4.2.5	Методи виховання. Групи методів: формування свідомості особистості; організації діяльності й формування досвіду суспільної поведінки; стимулювання поведінки й діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.
4.2.6	Форми організації процесу виховання: позаурочна, позакласна та позашкільна виховна робота. Масові, групові та індивідуальні форми виховної роботи. Колективні творчі справи.
4.2.7	Виховна взаємодія «вчитель-учень». Партнерство школи й сім'ї у вихованні учнів. Сім'я як соціально-педагогічне середовище. Форми й методи роботи школи з батьками учнів.
4.2.8	Учнівське самоврядування, його види. Органи учнівського самоврядування. Демократичне управління й лідерство в учнівському самоврядуванні. Формальні та неформальні групи учнів.

4.3	Особистість у життєвому та професійному просторі
4.3.1	Соціально-психологічна структура особистості. Соціальні статуси: поняття та види (офіційний і неофіційний, приписаний і здобутий). Соціальні ролі: поняття та види (активні й пасивні, явні й латентні). Соціальна позиція особистості.
4.3.2	Стать і гендер. Маскулінність. Фемінінність. Андрогінність. Гендерна ідентичність. Кризи гендерної ідентичності. Гендерні стереотипи: поняття та види (традиційні та егалітарні). Гендерна рівність і дискримінація. Сексизм. Фемінізм.
4.3.3	Професійна діяльність: поняття та етапи професіоналізації (професійне самовизначення, професійне навчання, професійна адаптація, професійне становлення, професійна реалізація, завершення професійної діяльності). Вчитель як суб'єкт професійної діяльності.
4.3.4	Особистість вчителя та його педагогічна майстерність. Мотивація та стимулювання професійної діяльності (за ієрархією потреб А. Маслоу). Професійне (емоційне) вигорання педагога.
4.3.5	Спілкування в педагогічній діяльності. Складники спілкування (комунікативний, перцептивний, інтерактивний). Бар'єри педагогічного спілкування.
4.3.6	Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів (внутрішньоособистісний, міжособистісний, внутрішньогруповий, міжгруповий). Конфлікти в освітньому середовищі. Стилі поведінки в конфлікті (суперництво, уникнення, компроміс, співпраця, пристосування).
4.3.7	Профілактика (психологічна просвіта, недопущення дискримінації, матеріальне та моральне заохочення, дотримання корпоративної культури) та розв'язання (досягнення компромісу чи співпраці) педагогічних конфліктів. Медіація як форма врегулювання конфлікту.
4.3.8	Девіантна поведінка особистості. Поняття та види (позитивна і негативна) девіацій. Суїцидальна та залежна поведінка. Булінг. Мобінг. Ейджизм. Рівні девіантної поведінки. Соціальні та психологічні чинники девіантної поведінки. Профілактика девіантної поведінки: просвіта, соціальна реклама, корекційні програми, створення ситуації успіху.
4.3.9	Управління в системі освіти. Управлінська діяльність. Лідерство та керівництво. Типологія лідерства. Стилі керівництва (авторитарний, демократичний, ліберальний). Корпоративна (організаційна) культура.